

Deel 16

In de vorige delen hebben we gezien dat de timmerzaak op een meer dan correcte wijze was overgenomen door Johannes Koene. Dat er een nieuwe eigenaar was, zagen we ook terug op de nota's die aan het polderbestuur van de Oude Lierpolder werden gestuurd. Nota's voor verrichte werkzaamheden aan de Lierpoldermolen. Vanaf 1912 werden deze ondertekend door J. Koene, waar voor die tijd de naam Bongaards en co. of Bongaards-Koene nog vermeld stond.

Johannes Koene wist de timmerzaak weer tot grote bloei te brengen. Hij was actief in De Lier en bij veel nieuwbouwwerken trad hij als hoofdaannemer op. Naast het vele molenonderhoud aan acht molens komen we hem ook tegen bij de bouw van rijtjeshuizen aan de Emmastraat, de aula van de nieuwe begraafplaats en de christelijke school. Er is van hem nog een uitgebreid bestek bewaard gebleven van de bouw van een veestal en paardenschuur met twee hooibargen bij Van Staalduinen aan de Hoge Noordweg. In deze boerderij was tot voor kort dierenpension 'de Dijkhorst' gevestigd.

Johannes was ook betrokken bij de Lierse brandweer waar hij de functie van 'pijphouder' had. Zijn leren armband met de vermelde functie, is nog bewaard gebleven en hangt in de werkplaats naast het brandblusapparaat 'de Vuurdooder'.

Bij de onafhankelijkheidsfeesten in 1921 was Johannes Koene ingedeeld bij een 'versiercommissie'. Deze commissie bestond uit een viertal lokale ambachtslieden die verantwoordelijk was voor de versieringen in het dorp en de erepoorten in de Hoofdstraat. Tijdens het opruimen van de werkplaats en zolders in 1996 vonden we ook een aantal unieke, originele oranje wimpels uit de begintijd van de Oranjevereniging. Nu hangen er een paar van deze wimpels in de vitrines, als onderdeel van de tentoonstelling 100 jaar Oranjevereniging.

Johannes Koene overleed op 28 maart 1924 op de leeftijd van 62 jaar.

Neeltje Kool was er, na het overlijden van haar man Andries Bongaards, dus bekaaid vanaf gekomen. Vrij kort na de boedelscheiding in 1913 ging haar gezondheid achteruit. Er bleef haar niet veel bespaard toen de diagnose werd gesteld dat zij leed aan de 'vliegende tering'. De ziekte die we nu TBC noemen. De woonomstandigheden in het vochtige huisje achter de werkplaats zullen hier zeker debet aan zijn geweest. Deze ziekte kwam veel voor in die tijd en de gangbare remedie was dat de patiënt zoveel mogelijk frisse buitenlucht moest inademen en voldoende zonlicht. Als oplossing werd er voor de TBC patiënt vaak een houten huisje gebouwd in de vorm van een achtkant met een puntvormig dakje. Aan de voorzijde waren er twee ruime openslaande deuren en verder bestonden de gevels uit zoveel mogelijk ramen om het zonlicht maximaal binnen te krijgen. Het unieke van zo'n TBC huisje was dat het op een stalen draaischijf stond, waarbij het vrij eenvoudig was om de voorzijde met de twee deuren zoveel mogelijk in de richting van de zon en het licht te draaien. Voor de patiënt de beste manier om te herstellen van deze ziekte.

Ook voor Neeltje Kool werd er een TBC huisje achter het woonhuisje op de bleek geplaatst. Een huisje zoals hierboven beschreven zal zeker niet voordelig geweest zijn en gezien de financiële problemen van Neeltje ook niet erg waarschijnlijk. Het ligt meer voor de hand dat het een eenvoudige voorziening is geweest waar net aan een bed in paste. Nelis Bongaards heeft ons ook over deze ziekteperiode van zijn moeder verteld en dat zij vele jaren buiten heeft doorgebracht. Ze lag daar niet altijd en was ook regelmatig in huis, maar als het weer het toeliet, verhuisde ze naar de bleek. In de winter zal het ook geen pretje geweest zijn om in zo'n ongeïsoleerd huisje te verblijven. Er was nog een andere bron die dit verhaal van Nelis bevestigde. Wij kregen een ansichtkaart onder ogen die gericht was aan mevrouw Bongaards in De Lier. De kaart was afkomstig van een familielid van Neeltje Kool. De afzender vroeg belangstellend hoe het met de familie ging en specifiek hoe het met de 'vliegende tering' van moeder was gesteld. In ieder geval werd de familie Bongaards het

allerbeste gewenst. Deze kaart is niet in ons bezit en wie ons deze heeft laten zien, zijn we jammer genoeg vergeten.

Omdat moeder Neeltje met haar gezondheid kwakkelde, kon zij de zorg voor haar kinderen niet meer alleen aan. Zodra haar jongens oud genoeg waren, gingen ze bij een baas werken en zorgden zij voor wat noodzakelijke inkomsten. Dochter Magdalena Neeltje was nog te jong om de huishoudelijke taken van haar moeder over te nemen, dus werd er een huishoudster gezocht om het gezin draaiende te houden. Nelis kon zich nog goed herinneren dat er een jonge vrouw in huis kwam die voor de kinderen zorgde. Hij was de naam vergeten, maar had wel onthouden dat zij na een paar jaar als huishoudster had opgezegd en later was getrouwd met Lierenaar en kolenhandelaar Pleun Boers. Dit verhaal hebben we nog niet goed kunnen controleren.

Na het vertrek van de eerste hulp in de huishouding moest er een nieuwe huishoudster in huis komen.

Het is niet bekend of er toen een advertentie is geplaatst waarin een nette huishoudster werd gezocht. Zij kreeg de zorg voor een groot gezin met opgroeiende kinderen en een ziekelijke moeder die veel zorg nodig had. Er kwam iemand op af van ver buiten de regio: Janna Rosina de Mooij-Prins uit Harderwijk (1890). Onbekend is in welk jaar zij naar De Lier kwam, maar dat moet rond 1918 geweest zijn. Janna was op dat moment nog getrouwd met Hendrikus de Mooij en samen hadden zij een dochtertje: Helena Johanna de Mooij geboren rond 1915 in Amsterdam. Het lijkt er op dat Janna al vóór de geboorte van haar dochtertje naar Amsterdam was vertrokken omdat het huwelijk tussen Janna en Hendrikus niet boterde. Zij verhuisde dus met haar dochtertje Helena naar De Lier en trok in bij het gezin van Neeltje Kool. Janna was een type van aanpakken en voor niemand bang. Ze stond bekend als een vrouw die je niet voor de gek kon houden en heel gastvrij was. Haar komst naar De Lier zal ongetwijfeld tot veel geklets geleid hebben, maar daar trok zij zich niets van aan.

Op 16 november 1920 overleed Neeltje Kool aan de gevolgen van 'de vliegende tering'. Zij werd slechts 48 jaar. De bijna dertig jaar die zij in het huisje achter de werkplaats gewoond had, waren haar niet in de koude kleren gaan zitten. Ze had tien kinderen gekregen waarvan een dochtertje jong was overleden, in een ongezond en vochtig leefklimaat gewoond, een man die aan de drank was geraakt, grote geldzorgen gekend en dan ook nog jaren met TBC moeten leven. Nee, makkelijk heeft zij het zeker niet gehad.

In de woonkamer hangt naast de schoorsteen een mooie foto van haar, maar we hebben van familieleden meer fraaie foto's van oma Neeltje gekregen. Foto's waarop zij te zien is met een kind op haar arm bij de halfopen deur van de bijkeuken en een waarop ze als trotse moeder met het oudste kind op schoot zit.

Jan den Hoed